

DE PEDAGOOG 04

UITGAVE VAN DE NVO - JAARGANG 16 - DECEMBER 2015

de helende kracht van appelmoes

Vluchtelingenkinderen
& de rol van
pedagogen

Judith Metz en
Evelien Tonkens over
vrijwilligers

Nieuw! Richtlijnen
jeugdhulp en
jeugdbescherming

De casus van Timo en
de krokodil

Eenvoud

Dit voorjaar was ik voor het eerst op bezoek bij Miriam en Frans Erlings van Gezinskring 't Huys in Houten. Een warm nest, met zes pleegkinderen. De Alliantie Kind in Gezin stuurde me toen op pad met de vraag: hoe gaat het met de drie kleine kinderen uit de gesloten jeugdzorg die zij in huis hebben genomen?

Een experiment? Nee, zo mocht ik het beslist niet noemen van Miriam en Frans. Een experiment kan mislukken en daar geloofden zij niet in. Oké, het was niet makkelijk met drie ernstig getraumatiseerde kinderen in huis. Maar daar hadden ze een oplossing voor gevonden. Stapje voor stapje ging het steeds beter.

Dit najaar bezocht ik 't Huys weer, voor de Pedagoog deze keer. En het ging nog steeds goed. Super goed, liever gezegd. Met alle drie de kinderen. Vooral met een extreem agressief meisje van zeven jaar was een wonderdje gebeurd. Het geheim van Miriam en Frans zit 'm in de helende kracht van het gewone dagelijkse leven, die zij therapeutisch inzetten. Ouderwetse rust, regelmaat, aandacht en liefde.

Net zo eenvoudig – en in feite zo voor de hand liggend – is het initiatief van Elise Peters, docent pedagogiek aan de pabo in Leiden. Ik sprak haar in een gloednieuwe basisschool in Oegstgeest, zonder echte klaslokalen en met grote gemeenschappelijke ruimtes. Samen met een collega startte Elise daar een pabo-klasje. Haar studenten lopen extra uren stage op de basisschool en zij krijgen er ook les. Een jaar lang zitten ze zo midden tussen de leerlingen, hun ouders en andere leerkrachten. Kom daar maar eens om op een pabo!

Met deze twee verhalen opent en sluit dit nummer van de Pedagoog. Er tussenin vertellen twee jeugdvoetbaltrainers van AZ over hun ervaringen met opvoeding, bekijken we wat pedagogen kunnen betekenen voor vluchtelingenkinderen en concludeert een kersverse promovendus dat het opvoedgedrag van vaders net zo belangrijk is als dat van moeders.

Annemiek Haalboom
Hoofdredacteur de Pedagoog

16

‘Het is een misverstand dat vrijwilligerswerk gratis is’

Judith Metz, pagina 16

coverfoto: Rianne den Balvert

inhoud

4 De helende kracht van appelmoes
Van gesloten jeugdzorg naar gezin. Interview met Gezinskring 't Huys, onderzoeker Peer van der Helm en boerin/pedagoog Marloes Janssen

12 Vluchtelingenkinderen
Onderwijs, kinderrechten & de rol van pedagogen

16 Vrijwilligers
Judith Metz en Evelien Tonkens over vrijwilligers in de jeugdzorg

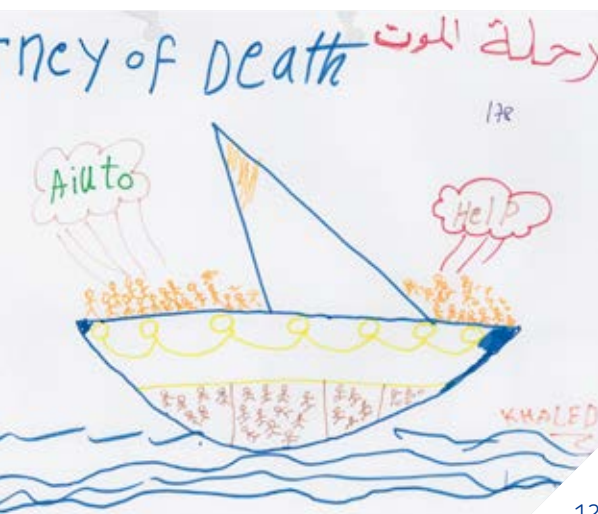
20 Papa, nu ben ik krokodil!
De behandeling van Timo volgens het Griefelprogramma

32 Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming
Veertien professionele standaarden

rubrieken

- 10 Onderzoeksnieuws
- 11 Hier doe ik het voor:
Nanda Poullisse
- 15 Column Stein Sieckelink
- 19 Gegrepen: David Lancey
- 23 Gastcolumn:
Duffree & Heuvingh
- 24 Promovendus Eline Möller
- 27 Juridische en beroepsethische vragen
- 28 Vijf vragen aan:
Louis Gussenhoven & Titia Free
- 29 Studenten & starters
- 30 Pas verschenen
- 37 NVO-lid: Albert de Korte
- 38 Ledennieuws
- 40 Op de werkvloer: Elise Peters

De helende kracht van appelmoes

Kinderen die in hun jongste jaren complexe trauma's hebben opgelopen, zijn beter af in een gezin dan in een instelling. Je moet de zorg dan wel aanpassen aan een kind en niet focussen op gedrag, is de ervaring van Miriam en Frans Erlings van Gezinskring 't Huys. Sinds kort nemen ze ook kinderen op in hun gezin uit de gesloten jeugdzorg. Hun methode lijkt te werken. Wetenschappers kijken belangstellend toe.

Het is een gewoon eengezinshuis, aan de rand van Houten. Naast de voordeur staat, in kleurig versierde letters: 't Huys. Binnen, aan de keukentafel, zijn gezinshuisouders Miriam en Frans Erlings in gesprek met drie vertegenwoordigers van het basisonderwijs. Stagiair Joris luistert mee.

"We zijn op zoek naar een-op-een begeleiding voor een meisje van zeven", zegt Miriam Erlings als de delegatie vertrokken is. "Ernstig getraumatiseerde kinderen hebben dat soms echt nodig. Een school, een klas vol kinderen, dat geeft vaak teveel prikkels. Voor sommigen is zelfs een groepje van acht leerlingen *too much*. Een van de kinderen trok dat niet en is na bijna een jaar van het speciaal onderwijs gegaan. Ze gaat nu drie dagdelen naar een beleefboerderij. Op dit moment zoeken we een onderwijsplek voor een ander meisje. Maar daar lijkt pas op de begroting van volgend jaar ruimte voor."

‘Wij hanteren een omgekeerd beleid dan gangbaar in jeugdzorgland’

Gezinshuizen

Het aantal gezinshuizen is de afgelopen twee jaar met 22,5 procent gestegen naar bijna zeshonderd. Er wonen zo'n 1.700 uithuisgeplaatste kinderen, drie á vier per gezinshuis. Een gezinshuis is een gewoon huis, meestal in een gewone buurt. Anders dan in een pleeggezin is minstens een van de gezinshuisouders professioneel opvoeder. De *Alliantie Kind in Gezin* zet zich al een paar jaar in om meer kinderen vanuit een jeugdzorginstelling – hier wonen zo'n 17.000 kinderen – te plaatsen in een gezinshuis of pleeggezin.

Bron: Gezinspiratieplein

Stabiliteit

In 't Huys wonen zes pleegkinderen, allemaal met ernstige pre-verbaal trauma's en allemaal gedwongen uithuisgeplaatst. Voor allemaal is 't Huys ook het zoveelste adres. Maar bij Miriam en Frans blijven ze – bijna – allemaal.

Een meisje dat op haar dertiende bij hen kwam, vierde op haar vijftiende verjaardag dat ze voor het eerst in haar leven twee jaar lang op dezelfde plek woonde. “Terwijl elke verhuizing een beschadiging is voor deze kinderen”, zeggen Miriam en Frans Erlings. “Ze hebben juist stabiliteit nodig.”

Wat is jullie geheim?

“Wij hanteren een omgekeerd beleid dan gangbaar in jeugdzorgland. We noemen het ook wel de brandweermethode. Als er een telefoontje binnenkomt, gaat de brandweer niet eerst even kijken wat

voor brand het is. Die ruikt uit. En als ze met teveel mensen zijn, dan schalen ze af. Wij zetten ook hoog in, met alle toeters en bellen, en schalen zo snel mogelijk af als het niet meer nodig is. Zo kun je de zorg meer aanpassen bij wat een kind nodig heeft en hoeft het niet naar wéér een andere plek. En we focussen niet op gedrag, maar op stabiliseren.”

Jullie straffen slecht gedrag niet af?

“Er zijn natuurlijk grenzen. Maar als een kind je verrot scheldt of je schopt, kun je ook zeggen: wat vervelend dat ik niet zag dat je zo onrustig was of dat ik je niet begreep. Je kijkt naar wat er achter dat gedrag zit, welke neurologische patronen kinderen hebben aangeleerd. Als ze zich veilig voelen, kunnen ze tot rust komen, stabiliseren en langzaam nieuwe patronen opbouwen. Dat werkt beter dan oude patronen met straf afleren.”

> *Een instelling kan deze zorg niet bieden?*

“Niet zo intensief, in een een-op-een begeleiding. Wij werken met de stabilisatiemethode van Arianne Struik¹ voor chronisch getraumatiseerde kinderen: in een heleboel kleine stapjes werken aan hechting. Dat kun je op verschillende manieren doen. Wij geloven in de helende kracht van het gewone, dagelijkse leven. Die kracht kun je inzetten.

We hebben wel eens een jongetje gehad dat van huis uit alleen agressie kende, iedereen beet en ons bedreigde met een mes. Een tijdlang hielden we alle messen in huis opgeborgen. Op een veilig moment hebben we samen appelmoes gemaakt. Wij schilden de appels, hij sneed ze in partjes en mocht in de pan roeren. Met een stralend gezicht at hij van de appelmoes die hij zelf gemaakt had.”

Wanneer zijn jullie begonnen met de brandweermethode?

“Twintig jaar geleden. Er kwam toen een getraumatiseerd meisje van vijf jaar bij ons, die het hele huis door stuitende. Zij was op haar derde uit huis geplaatst en had al diverse crisisplekken gehad. Toen ze bij ons kwam, bleek dat ook haar oudere broer ernstig beschadigd was. We kregen de kans therapeutische pleegzorg in te zetten, zoals dat toen heette. Een heel pakket, waaronder een team van specialisten die haar bekeken en meteen naar de juiste therapeut verwezen. Ouderbegeleiding zat er ook bij. Dat meisje moest altijd overgeven na een bezoek aan haar vader. Tot iemand die gesprekken ging voorbereiden met de vader. Dat was echt winst.

Die therapeutische pleegzorg is al lang wegbezuinigd, maar wij zijn wel de moeilijkste categorie kinderen blijven doen. Inmiddels hebben we een groot eigen netwerk, daarom heten we ook *gezinskring*, met een carousel van deskundigen die kinderen in een vroeg stadium bekijken. Plus stagiaires, vrijwilligers en back-up gezinnen. Met alleen twee gezinsouders kun je dit niet doen.”

Hoe gaat het nu met jullie eerste ‘moeilijke’ pleegdochter, van twintig jaar geleden?

“Heel goed. Ze heeft net een universitaire studie communicatie afgerond en woont op zichzelf.”

Sinds een jaar begeleiden jullie drie jonge kinderen uit de gesloten jeugdzorg naar wonen in een gezin. Hoe gaat dat?

“We hebben ze alle drie tegelijk in huis genomen, maar dat bleek een brug te ver. Ze triggerden elkaar qua problematiek en vochten elkaar de tent uit. Toen hebben we een satelietsplek gevonden, een huis verderop in de straat. Het is een soort tussenhuis, met 24-uur een-op-een begeleiding voor wie het nodig heeft, en met Gezinskring 't Huys als rode draad. Zo'n constructie is wel nodig.

‘Het bijzondere is het normale’

Peer van der Helm, lector residentiële jeugdzorg bij de Hogeschool Leiden, volgt met veel belangstelling de pilot in Houten. Samen met collega-onderzoeker hoogleraar Geert-Jan Stams (UvA) kijkt hij door een wetenschappelijke bril naar de aanpak van Gezinskring 't Huys. Die werkt, maar hoe en waarom?

“Het is onderdeel van een groter onderzoek van ons naar de meest moeilijke kinderen die Nederland kent. En die naar mijn mening vaak tekort komen aan aandacht en zorg en door hun gedrag vaak worden overgeplaatst. Iedere gedwongen overplaatsing zorgt voor meer negatieve cognities die geïnternaliseerd worden: op een gegeven moment organiseert het kind zijn eigen overplaatsing door extreem agressief gedrag omdat dit zijn beeld van de buitenwereld bevestigt.

Eigenlijk zou je het met twee gezinshuizen samen moeten doen, die gekoppeld zijn aan zo'n satelietplek. Dat kan ook een boerderij zijn.”

Een dure grap?

“Zeker, maar jeugdzorginstelling Intermetzo vergoedt de kosten omdat het een officieel pilotproject is. Wetenschappers uit Leiden en Amsterdam volgen ons met belangstelling. De kinderen hebben alle drie giga-stappen gemaakt, je kent ze niet terug. We beschrijven

Op dit moment ligt – mede onder invloed van het NJi – de nadruk vooral op veel behandelprogramma's en methodes, liefst overgevaaid uit Amerika. Voor een klinische doelgroep is er echter maar één methode die aantoonbaar werkt: De Dappere Kat, een cognitieve gedragstherapie voor kinderen met angststoornissen.”

Liefde en aandacht

“Bij 't Huys werken ze met sociotherapie, het normaliseren van het leven. Dat bestaat al sinds pater Heldring het in 1850 toepaste op gevallen meisjes. Inmiddels zijn we van dat pad af, terwijl het gewone leven zo belangrijk is. In een gezin, niet teveel verschillende behandelaars, rust, regelmaat, aandacht, liefde... dat blijft de kern van de behandeling. Niks bijzonders, maar doordat ze het zo consequent hanteren en oog hebben voor wat een kind nodig heeft, is het wel bijzonder.”

alles nauwkeurig, zodat anderen het kunnen overnemen. Op termijn levert het geld op. Hoe sneller je erbij bent, hoe korter die intensieve zorg hoeft te duren. Doe je het niet, dan zitten zij tot hun achttiende in de gesloten jeugdzorg. En dan?”

1 De methode Slapende Honden van Arianne Struik is niet opgenomen in de NJi-databank Effectieve Jeugdinterventies.

Wondertje

“Het bijzondere is ook dat het gaat om heel jonge kinderen uit de gesloten jeugdzorg. En die al vaak zijn overgeplaatst omdat ze zo agressief zijn. Het extreemste geval, een meisje, was al tien keer gewisseld van instelling. Het Centrum voor Consultatie en Expertise heeft daar een heel goed rapport over geschreven dat aanknopingen gaf voor de behandeling. Met haar is echt een wondertje gebeurd. Binnen een jaar is ze aantoonbaar vooruit gegaan in 't Huys en is haar agressieve gedrag enorm afgenomen, zo blijkt uit analyse van de dagrapportages. Dat laatste maakt verdere normalisatie vanuit een-op-een begeleiding naar een gezinshuis mogelijk, ze kan op termijn weer naar school en wellicht kan het contact met de ouders worden hersteld.”

“Wij publiceren hierover zodat anderen kunnen leren van de kracht van 'gewoon'. Ik hoop dat er zo minder kinderen worden overgeplaatst of in de separeer belanden. Je moet dan wel onvoorwaardelijk gaan voor deze kinderen: Ik keur je gedrag niet goed, maar jou wel. Die houding werkt.”

tekst: *Annemiek Haalboom*
familiefoto: *Rianne den Balvert*

Een documentaire uit 2011 over Gezinskring 't Huys is te zien via Uitzendinggemist: NCRV-Dokument, B.V. Het Gezin.

Meer informatie:

-
- www.gezinshuis.com
 - www.inhuisplaatsen.nu